

DÔVODOVÁ SPRÁVA

A. Všeobecná časť

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 532/2010 Z. z. o Rozhlase a televízii Slovenska a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „návrh zákona“) sa predkladá ako iniciatívny materiál.

Návrh zákona sa predkladá v súlade s odporúčaním vyplývajúcim zo Správy Európskej komisie o stave právneho štátu 2022 s ohľadom na potrebu zabezpečiť redakčnú nezávislosť RTVS z finančného hľadiska.

Verejnoprávne médiá majú na mediálnom trhu svoje nezastupiteľné miesto, keďže predstavujú systémový nástroj na poskytovanie služby verejnosti spočívajúcej v širokom prístupe verejnosti k nestranným a objektívnym informáciám, kultúre a vzdelávaniu. Nezávislosť verejnoprávneho vysielania vo významnej miere prispieva k tvorbe univerzálnych a rozmanitých obsahov, pripravovaných na základe redakčnej nezávislosti a s pocitom spoločenskej (verejnej) zodpovednosti, ktoré sa pretavujú do formovania verejnej mienky.

Správa Európskej komisie o stave právneho štátu 2022 v Kapitole o situácii v oblasti právneho štátu na Slovensku odporúča Slovenskej republike v oblasti mediálnej politiky, aby *„posilnilo pravidlá a mechanizmy na podporu nezávislého riadenia a redakčnej nezávislosti verejnoprávnych médií s prihliadnutím na európske štandardy týkajúce sa verejnoprávnych médií.“* Ide o jedno z dvoch opatrení v oblasti médií (celkovo je pritom odporúčaní v oblasti právneho štátu len šesť).

Už aj doterajšie financovanie RTVS (kombinácia rokmi nevalorizovaných tzv. koncesionárskych poplatkov, resp. úhrad a zvyšovanie závislosti od dotovania zo štátneho rozpočtu) činilo riziko pre mediálnu slobodu a pluralitu vysokým (a tým aj pre úroveň právneho štátu). Toto riziko sa zrušením úhrad ešte viac zvýraznilo, keďže sa nezaručila predovšetkým finančná nezávislosť RTVS, pokiaľ ide o primeranosť financovania, ani sa neeliminovalo riziko politických zásahov vlády do financovania RTVS pri naviazaní na štátny rozpočet bez ďalších brzd a protiváh.

Jedným z nevyhnutných legislatívnych nástrojov na zabezpečenie nezávislosti verejnoprávnych médií je preto eliminovanie vplyvu štátu na ich rozpočet prostredníctvom každoročných rokovaní o rozpočte a zabezpečenie dostatočného, stabilného a najmä predvídateľného financovania umožňujúceho viacročné plánovanie a konkurencieschopné výsledky.

K prijímaniu efektívnych záruk nezávislého fungovania verejnoprávnych médií a zabezpečeniu podmienok poskytovania kvalitných a nestranných mediálnych výstupov podnecuje členské štáty aj samotná Európska únia. Aj podľa Rady Európy je náležité financovanie verejnoprávnych médií jedným z kľúčových kritérií zdôrazňovaných v mnohých jej odporúčaníach, najmä v Odporúčaní CM/Rec (2012)1 Výboru ministrov členským štátom o správe verejnoprávnych médií, v ktorom sa uvádza, že: *„(...) úloha štátu pri určovaní spôsobu a úrovne financovania je naďalej nevyhnutná. (...) zároveň je však nevyhnutné, aby (...) bola výška poskytovaného financovania primeraná s cieľom umožniť verejnoprávny*

médiám plniť svoje stanovené úlohy a záväzky. Uvedené zahŕňa aj garanciu zabezpečenia do budúcnosti s cieľom umožniť náležité plánovanie. V rámci procesu rozhodovania o výške financovania verejnoprávnych médií je potrebné prihliadať na to, aby týmto v žiadnom prípade nebola ohrozená ich redakčná nezávislosť.“

Právomoc členských štátov vymedziť verejné poslanie verejnoprávnych médií a záväzok zabezpečiť im adekvátne financovanie je uznané aj v rámci Amsterdamského protokolu, ktorým sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii. Ten o. i. zdôrazňuje, že verejnoprávne médiá zohrávajú v spoločnosti dôležitú sociálnu, kultúrnu a demokratickú úlohu a tiež kľúčové postavenie pri zachovávaní a udržiavaní plurality médií.

Zákonom zo 17. februára 2023, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov, došlo s účinnosťou od 1. júla 2023 k zrušeniu jedného z hlavných zdrojov financovania Rozhlasu a televízie Slovenska (ďalej len „RTVS“), a to úhrad za služby verejnosti poskytované v oblasti vysielania RTVS (ďalej aj „úhrada“). Inštitút úhrad, ktoré boli uhrádzané verejnosťou, bol nahradený tzv. nárokovateľným príspevkom zo štátneho rozpočtu určeným na finančné zabezpečenie hlavnej činnosti RTVS, ktorý by mal reflektovať priemernú mieru inflácie zistenú Štatistickým úradom SR a meranú indexom spotrebiteľských cien. Popri nárokovateľnom príspevku zostalo zachované financovanie RTVS prostredníctvom tzv. zmluvy so štátom, ktorá sa uzatvára medzi RTVS a Ministerstvom kultúry SR na obdobie 5 rokov s cieľom poskytnúť finančný príspevok na uskutočnenie programov vo verejnom záujme, na uskutočnenie účelových investičných projektov a na úhradu výdavkov na zabezpečenie vysielania do zahraničia. Takýto model financovania RTVS kombinujúci viac zdrojov financovania, ktoré sú v konečnom dôsledku všetky napojené na štátny rozpočet, je naďalej nepredvídateľný a nesystematický a nespĺňa európske ani medzinárodné štandardy kladené na požadované modely financovania verejnoprávnych médií.

Cieľom predkladaného návrhu zákona je zmena spôsobu financovania RTVS, ktorá zabezpečí zvýšenie nezávislosti a stability financovania tejto verejnoprávnej inštitúcie ako aj zvýšenie jej príjmov, ktoré umožní efektívne a kvalitné napĺňanie jej zákonných povinností. Stanovený cieľ sa má dosiahnuť naviazaním nárokovateľného príspevku zo štátneho rozpočtu, ktorý je účelovo určený na zabezpečenie hlavnej činnosti RTVS, na zákonom stanovený podiel na hrubom domácom produkte.

Výška nárokovateľného príspevku na činnosť RTVS formou odštetu z hrubého domáceho produktu sa navrhuje stanoviť tak, aby mala RTVS v roku 2024 garantovanú výšku príjmu z nárokovateľného príspevku v sume 160 mil. eur (0,15% HDP). V roku 2023 je financovanie RTVS pokryté z viacerých zdrojov (úhrady v 1. polroku a nárokovateľný príspevok v 2. polroku, dotácia zo zmluvy so štátom, dotácia na kompenzáciu časti výpadku úhrad, príjmy z reklamy a iné príjmy, zostatky/úspory z predchádzajúcich rokov), z ktorých sú kryté výdavky v celkovej ročnej sume 143,3 mil. eur (bežné výdavky a kapitálové výdavky bez eurofondov). Táto výška však nestačí na efektívne a kvalitné napĺňanie zákonných povinností, keďže vo financovaní RTVS existuje dlhodobo neriešený nesúlad medzi rozsahom a kvalitou služieb, ktorú štát požaduje a objemom financií, ktoré sú RTVS každoročne poskytované.

Od roku 2003 neboli navyšované nominálne úhrady, ktoré tvorili primárny zdroj financií pre RTVS, pričom za dané obdobie sa cenová hladina výrazne navýšila. Znamená to, že v danom období sa síce nároky na služby poskytované RTVS neznížili, ale reálna hodnota peňazí, ktoré RTVS vyberá priamo od občanov na financovanie týchto služieb sa výrazne znížila. Čiastočne sa tento nesúlad riešil navyšovaním podielu štátneho príspevku pre RTVS na základe ad-hoc negociácií so štátom, čo však výrazne znižovalo a znižuje finančnú nezávislosť a stabilitu RTVS. Na udržateľné financovanie RTVS tak, aby si mohla plniť všetky svoje zákonné povinnosti, potrebuje RTVS minimálne 160 mil. eur ročne (0,15% HDP), v optimálnom variante 200 mil. eur ročne (0,19% HDP).

Predkladaným návrhom zákona sa modifikuje systém financovania verejnoprávneho vysielateľa takým spôsobom, že sa rušia oba doterajšie hlavné zdroje financovania, ktorými boli úhrady a finančný príspevok poskytnutý RTVS zo štátneho rozpočtu na základe tzv. zmluvy so štátom. Navrhuje sa zaviesť ako hlavný zdroj financovania RTVS tzv. nárokovateľný príspevok zo štátneho rozpočtu poskytovaný každoročne na zabezpečenie hlavnej činnosti RTVS. Navrhuje sa, aby sa výška nárokovateľného príspevku odvíjala od hrubého domáceho produktu Slovenskej republiky za predchádzajúce posudzované obdobie.

Percentuálne určenie výšky nárokovateľného príspevku zo štátneho rozpočtu reflektuje požiadavky RTVS na kvalitné a nezávislé plnenie jej zákonom stanovenej hlavnej činnosti, garantuje jej konkurencieschopnosť na mediálnom trhu a poskytuje priestor pre digitálne a technologické inovácie, ako aj odstránenie investičného a technologického dlhu a primeraný rozvoj verejnej služby s ohľadom na pluralitu mediálnych výstupov a potrieb rôznych skupín obyvateľov.

Návrh zákona zároveň rozširuje okruh hlavnej činnosti RTVS o vytváranie podmienok pre rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu s ohľadom na zameranie verejnoprávneho vysielateľa a tiež zosúladzuje niektoré pojmy s novou právnou úpravou v oblasti mediálnych služieb.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a nálezmi ústavného súdu, zákonmi, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentmi, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako aj s právom Európskej únie.

Predpokladá sa, že návrh zákona bude mať negatívny vplyv na rozpočet verejnej správy, pozitívne sociálne vplyvy, pozitívne aj negatívne vplyvy na podnikateľské prostredie a nemá žiadne vplyvy na služby verejnej správy pre občana, žiadne vplyvy na životné prostredie, informatizáciu spoločnosti ani na manželstvo, rodičovstvo a rodinu.